

ANETA STOJIĆ REDOVITA PROFESORICA ODSJEKA ZA GERMANISTIKU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Njemački jezični dodiri u govorima diljem Hrvatske

Aneta Stojić autorica je rječnika »Germanizmi u hrvatskome jeziku« koji sadrži 5.372 natuknice njemačkih posuđenica u hrvatskome jeziku, odnosno u hrvatskim govorima. Natuknice su prezentirane abecednim redom radi jednostavnoga i lakšega pronalaženja tražene riječi, a rječnik donosi germanizme utvrđene u govorima diljem Hrvatske pri čemu se navodi utvrđeni oblik, morfološke značajke i značenje potvrđeno u korištenim znanstvenim radovima, u rječnicima mjesnih govora, kao i utvrđene dodatnim provjerama kod govornika raznih mjesnih govora

Ervin PAVLEKOVIĆ

Koliko je jezik živa tvar i koliko je podložan mijenama pokazuju, između ostaloga, brojne posuđenice i usvojenice koje su se s vremenom u nekom jeziku zadržale. Mnogi izvorni govornici nekoga jezika tako nisu niti svjesni da su neke riječi, leksemi, koji su se ustalili u jeziku, zapravo posuđenice nastale raznim povijesno-kulturološkim kontaktima. S obzirom na to da je Hrvatska tijekom povijesti bila u sastavu mnogih drugih nacionalnih tvorevina, razvidan je utjecaj tih povijesno-kulturoloških kontakata na hrvatski jezik u kojem tako možemo naći mnogo posuđenica, od talijanizama, turcizama, sve do anglizama, a tu su, dakako, i germanizmi kao neizostavni dio germanskoga naslijeđa i kulture. Važnost stvaranja vrijednoga dokumenta koji svjedoči o germanskoj (lingvističkoj) ostavštini uočila je prof. dr. sc. Aneta Stojić, redovita profesorica riječkog Odsjeka za germanistiku Filozofskog fakulteta koja je 2020. godine izdala rječnik »Germanizmi u hrvatskome jeziku« koji sadrži 5.372 natuknice njemačkih posuđenica u hrvatskome jeziku, odnosno u hrvatskim govorima. O tome rječniku, njezinome radu i drugome, razgovarali smo s profesoricom Stojić koja vodi više projekata, a znanstvena je voditeljica Austrijske knjižnice Rijeka.

Kako nam je pojasnila profesorica Aneta Stojić, »Rječnik germanizama hrvatskih govora« donosi germanizme utvrđene u govorima diljem Republike Hrvatske pri čemu se navodi utvrđeni oblik, morfološke značajke i značenje potvrđeno u korištenim znanstvenim radovima, u rječnicima mjesnih govora u Republici Hrvatskoj, kao i utvrđene dodatnim provjerama kod govornika raznih mjesnih govora diljem Hrvatske. Rječnik, naime, sadrži 5.372 natuknice njemačkih posuđenica u hrvatskim govorima koje su prezentirane abecednim redom radi jednostavnoga i lakšega pronalaženja tražene riječi. Iako se u svojem znanstvenoistraživačkom radu bavi prvenstveno hrvatsko-njemačkim dodirima, ovom se temom, rekla je, bavi gotovo cijeli život.

Dvojezično odrastanje

- Naime, odrastajući dvojezično u Njemačkoj već sam kao mala

Rijetkima je poznata činjenica da je područje Istre među prvim hrvatskim krajevima došlo u dodir s Habsburgovcima koji su njome zavladaali još u 14. st.

osvijestila činjenicu da mi se stalno miješaju hrvatski i njemački jezik. Na studiju germanistike sam u sklopu kolegija »Sociolingvistike« stekla uvid u širi kontekst, a na doktorskom sam studiju kod pokojnog prof. akademika Filipovića slušala kolegij »Jezici u dodiru«. Oduševio me njegov način izlaganja i pristup temi, te sam odlučila disertaciju izraditi iz tog područja lingvistike. S obzirom na to da sam već tada radila na Filozofskom fakultetu u Rijeci i da sam poznavala radove o germanizmima u hrvatskom jeziku profesorice Marije Turk s riječke Kroatistike, pitala sam je za savjet i vrlo brzo smo se dogovorile da ću pod njezinim mentorstvom izraditi disertaciju u kojoj ću obraditi germanizme u hrvatskom jeziku sa sinkronijskog i dijakronijskog aspekta. I time je započeo moj znanstveno-istraživački rad na toj temi, priča Stojić.

Za potrebe svoje doktorske disertacije je, kaže, još 2004. godine temeljem znanstvenih radova koji sadrže popise germanizama u mjesnim govorima u Hrvatskoj i rječnika mjesnih govora prikupljala germanizme u hrvatskom jeziku te ih je razvrstala prema statusu koji imaju promatrajući hrvatski jezik kao dijasistem. Između ostalog je utvrdila i veliku prostornu raslojenost substandardnih germanizama, a više od tri tisuće ukupno utvrđenih germanizama diljem Hrvatske je očekivano zabilježeno u govorima kontinentalne Hrvatske, iako i priobalni dijelovi bilježe velik postotak. Baš zato Stojić je, napominje, počela istraživati osviještenost priobalnih govornika za germanizme, prije svega Primorske Hrvatske.

Direktni hrvatsko-njemački dodiri

- Istraživajući osviještenost priobalnih govornika za germanizme utvrdila sam da većinom smatraju da je njihov leksik obilježen talijanizmima, a germanizme percipiraju kao nešto što karakterizira

Profesorica Aneta Stojić utvrdila je veliku prostornu raslojenost substandardnih germanizama

SERGEJ DRECHSLER

Vođeni projekti

Profesorica Stojić voditeljica je projekata »Kontrastiranje kolokacijskih sveza u hrvatskome, njemačkome i engleskome jeziku« te »Metaforičke kolokacije – sintagmatske sveze između semantike i pragmatike«, a u sklopu toga projekta organizira i međunarodnu konferenciju na IUC Dubrovnik u rujnu ove godine na kojoj će sudjelovati frazeolozi iz 11 europskih država.

hrvatskom i njemačkom, svakako je, naglašava, prikladan način da se to prikaže.

Sukus rezultata istraživanja

- Izložba na sedamnaest ekspozitura reflektira sukus rezultata mojih istraživanja, a kronološki prikazuje sociolingvistički kontekst hrvatsko-njemačkih jezičnih dodira i rezultate u vidu germanizama. Rječnik germanizama je, rezultat, dugogodišnjeg rada na toj temi, a primjeri navedeni u izložbi su samo jedan mali dio toga popisa. Naravno, nije moguće prikazati sve, ima tu još i drugih aspekata, poput jezične prilagodbe, stilskog raslojavanja, generacijskog raslojavanja i sl. Međutim, nemoguće je sve prikazati jednom izložbom te sam se u ovoj fokusirala na najvažnije čimbenike, tj. na prostorno i vremensko raslojavanje. Širi prikaz dala sam s profesoricom Marijom Turk u djelu koje smo 2017. godine na njemačkom jeziku izdale kod renomiranog izdavača u Njemačkoj. To je bila prilika da o temi više sazna njemačkogovorna zajednica, pojašnjava profesorica Stojić.

Kako nam je dalje rekla, interes za temu kontaktne lingvistike kod studenata svakako postoji, a o tome najbolje govori činjenica da se svake godine u sklopu kolegija »Leksikologija« i »Sociolingvistika«, na kojima se obrađuje tema hrvatsko-njemačkih jezičnih dodira, studenti opredjeljuju za teme diplomskih radova njemačkih jezičnih dodira koje proučavaju iz perspektive pojedinih mjesnih govora u Hrvatskoj.

- U studentskim su završnim radovima tako neki germanizmi utvrđeni samo u određenim govorima, a najbolji je primjer riječ »obahajar« utvrđena u potpićanskom govoru u Istri koja se koristi u značenju predradnik općenito, kao i riječ »soht« koja se nadregionalno koristi u obliku »šahta« u značenju vertikalnog otvora. Jedna je studentica, primjerice, u čabarskome govoru utvrdila riječ »furšpat« u značenju upregnuti dodatni par konja koja u tom obliku i u tom značenju nigdje drugdje nije utvrđena, zaključuje Stojić te dodaje kako se tematikom hrvatsko-njemačkih književnih dodira kani i dalje baviti, a u tom je smislu zanima unutarjezični aspekt širenja germanizama, kao i percepcija germanizama u govorima priobalne Hrvatske.

Austrijska knjižnica Rijeka

Austrijska knjižnica Rijeka (Österreich Bibliothek Rijeka) koja je otvorena od 2011. na Filozofskom fakultetu u Rijeci jedna je od ukupno 65 austrijskih knjižnica koje je Ministarstvo vanjskih poslova Republike Austrije otvorilo u više od 28 država svijeta i jedna od četiri u Hrvatskoj. Taj je čin izraz povijesno bliskih odnosa Austrije i Hrvatske, koji studentima germanistike uvelike olakšava dolaženje do željenih naslova na njemačkome jeziku. Fundus knjižnice trenutno obuhvaća oko 4.000 naslova, uglavnom iz područja austrijske književnosti te iz područja lingvistike, povijesti, psihologije, sociologije i teorije književnosti. U izradi je i online-katalog, koji će korisnicima olakšati pretrag i posuđivanje građe.

govore kontinentalne Hrvatske, a osobito zagrebački govor. Stoga sam prije nekoliko godina u okviru aktivnosti Austrijske knjižnice Rijeka počela organizirati radionice na tu temu, a u jednoj aktivnosti smo sa studentima obilazili centar Rijeke pod geslom »U potrazi za tragovima Habsburške Monarhije u Rijeci«. 2017. godine s kolegicom Anitom Pavić Pintarić koja vodi Austrijsku knjižnicu u Zadru uredila sam zbirnu knjigu s desetak priloga u kojima je s različitih aspekata prikazano hrvatsko priobalje pod Habsburškom Monarhijom. Prilikom predstavljanja knjige u Rijeci i Zadru pokazalo se da je publika tek u manjoj mjeri bila upoznata s činjenicom da je priobalna Hrvatska u svojoj povijesti imala intenzivne direktne hrvatsko-njemačke jezične dodire i da su upravo oni između ostaloga rezultirali pojavom germanizama u svojim govorima. Rijetkima je poznata činjenica da je područje Istre među prvim hrvatskim krajevima došlo u dodir s Habsburgovcima koji su njome zavladaali još u 14. st. Sve to me zajedno dovelo do zamisli da putujućom izložbom »Hrvatsko-njemački jezični dodiri« koja je prikazana u listopadu 2021. godine,

Više od tri tisuće ukupno utvrđenih germanizama diljem Hrvatske je očekivano zabilježeno u govorima kontinentalne Hrvatske, iako i priobalni dijelovi bilježe velik postotak

na matičnom fakultetu, a nakon toga i u drugim gradovima, Zagrebu, Osijeku, Puli i Zadru, doprinesem osvještavanju čimbenika koji su važni za veliku raslojenost germanizama u nas, ističe Stojić.

Kako je dalje kazala, i migracijski procesi njemačkog govornog stanovništva od srednjeg vijeka naovamo, njihov utjecaj na sve životne sfere, uloga njemačkog jezika u standardizaciji hrvatskog jezika, veliki broj latentnih germanizama u nas i drugo, sve to važan je dio naše povijesti koji je vrijedan prikaza u javnosti. U tom smislu, putujuća izložba čiji je tekst, s ciljem široke diseminacije, prikazan na dvama jezicima,